

بررسی رابطه بین محیط فیزیکی با میزان یادگیری و شادکامی دانشجو معلم پسر دانشگاه فرهنگیان نجمه و کیلی^۱ ناهیده ولی پور^۲

چکیده:

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه بین محیط فیزیکی با میزان یادگیری و شادکامی دانشجو معلم پسر دانشگاه فرهنگیان با استفاده از روش تحقیق توصیفی از نوع همبستگی انجام شده است. جامعه آماری مورد نظر در این تحقیق را کلیه دانشجو معلم پسر دانشگاه فرهنگیان در شهر تهران تشکیل می‌دهد که بر اساس آخرین آمار و اطلاعات تعداد این اعضاء ۶۲۵ نفر می‌باشد که بر اساس روش نمونه‌گیری تصادفی ساده، ۲۳۸ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. به منظور سنجش متغیرهای مورد استفاده در پژوهش از دو پرسش‌نامه محقق ساخته محیط فیزیکی (۱۹۹۶) و پرسشنامه شادکامی اکسفورد استفاده گردید. روایی محتوایی پرسش‌نامه‌ها مورد تأیید متخصصان و استاد راهنما قرار گرفته است. پایایی پرسش‌نامه‌ها بر اساس ضریب آلفای کرونباخ، برای سنجش محیط فیزیکی، ۰/۸۹ و برای شادکامی، ۰/۹۱ برآورد گردید. برای تجزیه و تحلیل از روش‌های آماری توصیفی و آمار استنباطی (همبستگی پیرسون، رگرسیون گام به گام) استفاده شد. یافته‌های پژوهش نشان داد که بین محیط فیزیکی و هر یک از اجزاء (ابعاد) محیط فیزیکی (درجه حرارت و تهویه مناسب، میزان روشنایی، طرز چینش صندلی‌ها، فضای سبز دانشگاه، تجهیزات سمعی و بصری دانشگاه) با میزان یادگیری و شادکامی دانشجو معلم پسر دانشگاه فرهنگیان رابطه‌ی معناداری وجود دارد. نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که از بین اجزاء محیط فیزیکی، سه بعد فضای سبز، طرز چینش صندلی، و تجهیزات آموزشی توانایی پیش بینی یادگیری دانشجو معلم پسر دانشگاه فرهنگیان را دارند. نتایج تحلیل رگرسیون همچنین نشان داد که از بین اجزاء محیط فیزیکی، چهار بعد فضای سبز، حرارت و تهویه مناسب، تجهیزات آموزشی، و میزان روشنایی توانایی پیش بینی شادکامی دانشجو معلم پسر دانشگاه فرهنگیان را دارند.

کلید واژه‌ها: محیط فیزیکی، شادکامی، یادگیری، پیشرفت تحصیلی

۱. استادیار و عضو هیات علمی دانشگاه آزاد واحد رودهن

۲. کارشناسی ارشد برنامه ریزی آموزشی دانشگاه آزاد رودهن

مقدمه:

انسان در هر لحظه از زندگی نیاز به رفتار تازه ای دارد که از طریق یادگیری میسر می‌گردد. اهمیت و ارزش یادگیری در نزد انسان هنگامی نمایان می‌شود که ما را از تمام آنچه آموخته‌ایم محروم سازند. در این صورت با آنکه از نظر فیزیولوژیکی فردی بالغ و طبیعی خواهیم بود اما از نظر مسائل روانی به دوره‌های کودکی برگشت خواهیم کرد، در این حالت تمامی احتیاجات فیزیولوژیک ما مانند گرسنگی و تشنگی باقی خواهند ماند ولی طرق ارضای این نیازها را نخواهیم دانست و در واقع در زندگی عاجز خواهیم بود. همچنین بیشتر انگیزه‌ها، امیال، ادراکات و احساسات و شخصیت آدمی در اثر یادگیری شکل می‌گیرند. یادگیری ارتباط بسیار نزدیکی با رفتار و اعمال موجود زنده دارد. اغلب انگیزه‌ها اکتسابی بوده و تابع قوانین یادگیری می‌باشند. زندگی انسان از آغاز پیدایش همواره در حال تغییر و تحول بوده و در اصل یادگیری اساس و پایه این تحول و تکامل بوده است. علاوه بر این چون محیط زندگی انسان همواره در معرض تغییر است انسان برای غلبه بر این دگرگونیها ناچار از یادگیری است (پارسا، ۱۳۸۴، ص ۲۰).

در واقع نهادهای آموزشی به جهت نقش مهم و خطیری که در امر تعلیم و تربیت نسل آینده ساز دارند، یکی از نهادهای مهم و زیربنایی در جامعه به شمار می‌روند. یکی از دغدغه‌های اصلی پیش روی نظام آموزشی انتقال دانش به نسل آینده است. تولید فزاینده دانش و اطلاعات، تغییر و تحولات گسترده فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی مشکلات جدید و به تبع آن انتظارات تازه ای برای نظام آموزشی در پی داشته است و آنها را به این هدف سوق داد تا به جای انتقال مجموعه ای از دانش و اطلاعات به افراد نحوه ی یادگرفتن و روشهای سؤال کردن را آموزش دهند. در عصر کنونی، دانشجویان برای رویارویی با تحولات باید شیوه‌های یادگیری صحیح را به منظور تصمیم گیری مناسب و حل مسائل جامعه به کار برند. (معیاری و همکاران، ۱۳۸۸، ص ۱۱۱). در واقع رسالت جدید نظام‌های آموزشی متناسب با ویژگیهای عصر جدید، قادر ساختن نسل جدید به گشت و گذار جدی، جهت دار و هدفدار در منابع اطلاعاتی بی حد و حصر است که مهم ترین پیش نیاز آن را باید مجهولات و پرسش‌های فرد دانست (مهر محمدی، ۱۳۸۷، ص ۱۵). دستیابی به چنین نظام‌های آموزشی منوط به وجود فراگیرانی خلاق و فعال می‌باشد که در مورد انواع مهارت‌های اجتماعی، بالادست مهارت‌های تفکر انتقادی و پرسش کردن، از دانش و آگاهی لازم برخوردار باشند (مظلومی قاضی محله، ۱۳۸۱، ص ۳۵).

از طرف دیگر نشاط و شادمانی، به عنوان یکی از مهم‌ترین نیازهای روانی بشر، به دلیل تأثیرات عمده‌ای که بر شکل‌گیری شخصیت آدمی مجموعه زندگی انسان دارد، همواره ذهن انسان را به خود مشغول کرده است. با مطرح‌شدن روزافزون اهمیت شادی در امر سلامتی روان و خوشبختی و همچنین تأثیر آن در تقویت قوای روانی انسان، برای مقابله با پیچیدگی‌ها و مشکلات دنیای امروز، توجه و نظر محققان، اندیشمندان و حتی عوام مردم نسبت به آن تغییر نموده است. تحقیقات نشان می‌دهد که شادی، صرف نظر از چگونگی به دست آوردن آن، می‌تواند سلامتی جسمانی را بهبود بخشد؛ افرادی که شاد هستند، احساس امنیت بیشتری می‌کنند، آسان‌تر تصمیم می‌گیرند، دارای روحیه مشارکتی بیشتری هستند و نسبت به کسانی که با آنان زندگی می‌کنند، بیشتر احساس رضایت می‌کنند. در اواخر قرن بیستم، موضوع نشاط شادمانی بشر، به عنوان یکی از موضوعات مهم مورد بررسی قرار گرفت. یکی از مشکلات جامعه، غفلت از شادی و نشاط و در نتیجه، افزایش بیماری‌های روانی از قبیل اضطراب و افسردگی است. با شادی و نشاط زندگی معنی پیدا می‌کند و در پرتو آن، نوجوانان و جوانان می‌توانند خود را ساخته و قله‌های سلوک و پله‌های ترقی را ببینند. جامعه زنده و پویا، جامعه‌ای است که عناصر شادی‌آفرین در آن فراوان باشد. نشاط و شادابی در دانشگاه، موجب رشد و شکوفایی در همه ابعاد وجودی یک دانشجو می‌شود. در محیط شاد، ذهن انسان پویا، زبان او گویا و استعداد وی شکوفا می‌گردد. در واقع توجه به تمام عوامل موثر بر شادی، توجه به تمامی ارزش‌ها، خوبی‌ها و شایستگی‌ها است. کسانی که چنین عواملی را بشناسند، خواهند توانست شادتر زندگی نمایند (فضل‌اللهی و همکاران، ۱۳۸۹). یکی از عواملی که بر میزان شادکامی و هم‌چنین یادگیری دانشجویان تأثیر می‌گذارد، محیط فیزیکی دانشگاه است.

فضای فیزیکی به عنوان یکی از اجزای محیط یادگیری، بر کیفیت آموزش و همچنین میزان یادگیری تأثیر بسزایی دارد و از عوامل مهم و مؤثر بر یادگیری و جزو جدایی‌ناپذیر فرایند تدریس محسوب می‌شود. در تأمین محیط فیزیکی باید کلیه وجوه این محیط، از جمله درجه حرارت، میزان روشنایی، تهویه مناسب، طرز چینش صندلی‌ها و مساحت دانشگاه و همچنین نیازهای گروه هدف در نظر گرفته شود. اندازه و مساحت کلاس فضای آموزشی به عنوان یکی از مهم‌ترین اجزای محیط فیزیکی است که در یک محیط آموزشی نیازمند بررسی می‌باشد (حقانی و همکاران، ۱۳۸۷).

علی‌رغم اهمیت محیط فیزیکی در امر آموزش و یادگیری دانش‌آموزان و همچنین شادکامی دانشجویان، در برنامه ریزی‌های آموزشی به این مقوله کمتر توجه می‌شود. عدم دسترسی پژوهشگر به مطالعات مشابه در دانشگاه‌های داخل و خارج از ایران، ممکن است نشانگر فقدان دانش موجود در

این زمینه باشد. به همین منظور، این مطالعه با هدف تعیین فراوانی مطلوبیت شاخصهای مربوط به محیط فیزیکی و رابطه آن با میزان یادگیری و شادکامی انجام گرفت. بنابراین، با توجه به مستندات فوق پژوهشگر در پژوهش حاضر در صدد است تا با انجام تحقیق حاضر به این سوال اساسی به شیوه علمی پاسخ دهد که آیا بین محیط فیزیکی با میزان یادگیری و شادکامی دانشجو معلم پسر دانشگاه فرهنگیان رابطه‌ی معنی داری وجود دارد؟

مبانی نظری پژوهش:

الف) محیط فیزیکی:

یکی از عوامل مؤثر تربیتی در آموزش و پرورش نوین، چگونگی معماری، کالبد و فضای آموزشی است. در تعلیم و تربیت جدید، فضای کالبدی آموزشی باید چنان باشد که، به عنوان عاملی زنده و پویا، در کیفیت فعالیت های آموزشی و تربیتی فراگیران ایفای نقش کند. بدین معنا که فعالیت های آموزشی و پرورشی دانشگاه بایستی در فضاهای مناسب و دارای ابعاد استاندارد و براساس نیازها و علایق دانشجویان انجام پذیرد تا معلم در تدریس و شاگرد در یادگیری احساس رغبت و انگیزه نموده و از فعالیت خود لذت برند (طباطبایان و همکاران، ۱۳۹۰، ص ۹۴).

کلید هر تعریفی از محیط، در این نکته نهفته است که، محیط دارای ویژگی «احاطه کنندگی» است. این ویژگی منجر به ایجاد مشکلات مفهومی و اصطلاح شناختی در فهم معانی ای می شود که هنگام استفاده از واژه محیط بدان داده می شود. ادبیات محیط و رفتار در تعاریف گسترده تر از محیط، بین واژه های متنوع (۱) محیط کالبدی؛ (۲) محیط اجتماعی؛ (۳) محیط روانشناختی و (۴) محیط رفتاری تمایز قائل می شود. نکته اصلی این طبقه بندی ها و دیگر دسته بندی هایی مثل اینها، تمایز بین جهان واقعی، حقیقی یا عینی اطراف انسان و جهان پدیدار شناختی است که خودآگاه یا ناخودآگاه، الگوهای رفتاری یا واکنش های روحی مردم را تحت تأثیر قرار می دهد (لنگ، ۱۳۸۳، ص ۵۵).

تلاش پژوهشگران همواره طبقه بندی انواع مختلفی از مؤلفه های محیطی بوده است. یکی از تلاش های اولیه آنها به روانشناسی گشتالت بر می گردد؛ زمانی که «کافکا» بین محیط جغرافیایی و محیط رفتاری تمایز قائل شد. او محیط جغرافیایی را به عنوان محیط واقعی، چیزی تعریف می کند که به واقع فرد را در بر می گیرد؛ در حالی که محیط رفتاری تصویر شناختی محیط عینی است که اساس رفتار را تشکیل می دهد (لنگ، ۱۳۸۳، ص ۵۵).

به طور کلی می‌توان گفت که محیط فیزیکی شامل همه آن چیزهایی (اعم از جاندا و بی جان) است که در محیط قرار دارد بر رفتار ما تأثیرگذار است. این فضای فیزیکی در دانشگاه به عنوان یکی از اجزای محیط یادگیری، بر کیفیت آموزش تأثیر بسزایی دارد و از عوامل مهم و مؤثر بر یادگیری و جزو جدایی ناپذیر فرایند تدریس محسوب می‌شود (جلیلی، ۱۳۸۹، ص ۲۹).

یکی از وظایف علم، بررسی تأثیر فضای فیزیکی مورد استفاده آدمی بر شیوه‌ی زندگی و بهبود عملکرد انسان می‌باشد. چنین هدفی با بهره گیری از علوم مختلف از جمله ارگونومی، توانبخشی و... حاصل می‌شود. این علوم ما را یاری می‌کنند، فعالیت‌های روزمره زندگی که تأمین کننده سلامت جسمی و روحی افراد است، بهبود یابد و در صورت وجود بیماری و مشکلات مزمن از بروز پدیده معلولیت که از عوارض این قبیل بیماریها است پیشگیری نمایند. این مکان باید از نظر وضعیت ایمنی و بهداشتی، مناسب باشند. تجارب گذشته نشان می‌دهد که این مکان‌ها سهم عمده‌ای در وقوع حوادث و بروز بیماری‌ها در کشورهای در حال توسعه دارند (مرتضوی، ۱۳۸۸، ص ۵۴).

دانشگاه موقعیت اجتماعی خاصی است که آموزش و رشد شخصیت دانشجویان روش‌های صحیح آموزشی، فضای فیزیکی مطلوب و محیط مساعد روانی در آن پایه گذاری و اداره می‌شود. به عبارت دیگر، دانشگاه، خانه وسیعی است که تعداد زیادی از دانشجویان، ساعات فراوانی از عمر گرانبهای خویش را در آن سپری می‌کنند. این مکان باید دوست داشتنی باشد تا دانشجویان با اشتیاق و علاقه به آن پا نهند و با نشاط و شادابی به فراگیری علم و معرفت بپردازند. دانشگاه زیبا و جذاب و بهداشتی و با حفظ استاندارد ارگونومی زمینه را برای یادگیری علوم و فنون فراهم آورده و شکوفایی استعدادها را تسهیل می‌کند. در مدارسی که فضای نامطلوب مدرسه، خستگی، بی نظمی و آلودگی و بی تحرکی را القا می‌کند، بی شک تحقق اهداف و برنامه‌های تربیتی و آموزشی با مشکل جدی رو بروست (مرتضوی، ۱۳۸۸، ص ۵۴).

همانند آموزش در دیگر حیطه‌ها، محیط آموزشی مطلوب، یکی از عوامل تعیین کننده کیفیت آموزش است. محیط آموزشی از سه مؤلفه فیزیکی، اقتصادی و انسانی تشکیل شده است. فضای فیزیکی آموزشی به عنوان یکی از اجزای محیط یادگیری، بر کیفیت آموزش دانشجویان تأثیر بسزایی دارد و از عوامل مهم و مؤثر بر یادگیری و جزو جدایی ناپذیر فرایند تدریس محسوب می‌شود (حقانی و همکاران، ۱۳۸۷، ص ۲۴۰).

در تأمین محیط فیزیکی یک دانشگاه باید کلیه وجوه این محیط، از جمله درجه حرارت، میزان روشنایی، تهویه مناسب، طرز چینش صندلی‌ها و مساحت دانشگاه و همچنین نیازهای گروه هدف در

نظر گرفته شود. اندازه و مساحت کلاس فضای آموزشی به عنوان یکی از مهم ترین اجزای محیط فیزیکی است که در یک محیط آموزشی نیازمند بررسی می‌باشد (حقانی و همکاران، ۱۳۸۷، ص ۲۴۰).

ب) یادگیری:

زندگی هر موجود زنده ای - به ویژه انسان - به عمل یادگیری بستگی دارد زیرا برای هر لحظه ای از زندگی رفتار خاصی لازم است که بدون آن پیشرفت ممکن نخواهد بود و انسان این رفتار را یا باید یاد بگیرد و یا رفتار پیشین خود را تغییر دهد، نقش یادگیری در همه صحنه‌های زندگی نمایان است. یادگیری تنها آموختن مهارتی خاص یا مطالب درسی نیست بلکه در رشد هیجانی، رشد شخصیتی، تعامل اجتماعی انسان دخالت دارد. انسان یاد می‌گیرد که از چه چیزی بترسد، چه چیزی را دوست بدارد و کجا چگونه رفتار کند. در واقع انسان از همان لحظه تولد درگیر فرآیند یادگیری می‌شود و این توانایی است که باعث پیشرفت و تفاوت روزانه او از انسان‌های یک نسل قبل از خودشان می‌شود، می‌توان گفت یادگیری اساس هر گونه پیشرفت در انسان است و به وسیله یادگیری است که او می‌تواند بر خود و محیط تسلط یابد و اکثر رفتارهای آدمی حاصل یادگیری است. همین واقعیت روشنگر آن است که چرا مطالعه و یادگیری یکی از مهمترین حوزه‌های روان شناسی را تشکیل می‌دهد و بدون اطلاع از اصول، ماهیت، شرایط و ویژگی‌های اصیل یادگیری درک رفتار انسان بسیار دشوار است در نتیجه در این تحقیق سعی شده است که اصول، شرایط، ویژگی‌ها و دیگر جنبه‌های یادگیری مورد بررسی قرار گیرد چرا که چنانچه گفته شد، شناخت بهتر یادگیری منجر به درک عقلانی تر رفتارهای انسان خواهد شد (کاظم پور، ۱۳۹۱، ص ۶).

مفهوم یادگیری را می‌توان به صورت‌های مختلف تعریف کرد، کسب دانش و اطلاعات، عادت‌های مختلف، مهارت‌های متنوع و راه‌های گوناگون حل مساله، همچنین می‌توان یادگیری را به عنوان فراگیری رفتارها و اعمال پسندیده و حتی به عنوان کسب رفتارها و اعمال مضر و ناپسند تعریف کرد.

یادگیری حوزه بسیار گسترده ای را شامل می‌شود. السون و هرگنهان (۱۳۹۱، ص ۸) گفته اند که یادگیری یکی از مهمترین زمینه‌ها در روان شناسی امروز و در عین حال یکی از مشکل ترین مفاهیم برای تعریف کردن است. با این حال به سبب اهمیت یادگیری از آن تعریف‌های مختلفی به دست داده اند.

از نظر هوی و میسکل^۱ (۲۰۰۵) یادگیری فرآیندی است که اشاره به تغییر در دانش یا رفتار فردی دارد اگرچه بیشتر کارشناسان و محققان در زمینه یادگیری با این موقعیت عمومی موافق هستند اما برخی از آنها گرایش به تاکید بر جنبه تغییر رفتار و برخی دیگر بر تغییر دانش فردی و ساخت شناختی فرد تاکید دارند.

آندرسون^۲ (۲۰۰۵، ص ۴) یادگیری را اینگونه تعریف می‌کند. یادگیری فرآیندی است که بوسیله تغییرات نسبتاً پایدار در توان رفتاری به عنوان حاصل نتیجه تجربه اتفاق می‌افتد.

ب) شادکامی:

از نظر میرشاه جعفری و همکاران (۱۳۸۱، ص ۵۱) «شادکامی از جلوه‌های برجسته هیجانات مثبت در آدمی است که از درون افراد و روان آنها سرچشمه می‌گیرد و هرکس به فراخور خود آن را تجربه می‌کند» اما تعریف شادکامی به سادگی تجربه آن نیست. برخی روانشناسان از کلمه بهزیستی ذهنی به جای کلمه شادکامی استفاده می‌کنند و معتقدند بهزیستی ذهنی اصطلاحی کلی و دربرگیرنده انواع ارزشیابی‌هایی است که فرد از خود و زندگی‌اش به عمل می‌آورد. این ارزشیابی‌ها مواردی از قبیل خشنودی از زندگی، هیجان مثبت و فقدان افسردگی و اضطراب را شامل می‌شود و جنبه‌های مختلف آن نیز به شکل شناخت‌ها و عواطف است (یزدانی، ۱۳۸۲، ص ۶۸).

به اعتقاد داینر^۳ (۲۰۰۵) افراد می‌توانند زندگی‌شان را به صورت قضاوت کلی (رضایت مندی از زندگی یا احساس خرسندی) یا به صورت ارزیابی از حیطة خاصی از زندگی‌شان (ازدواج یا کار) یا احساسات هیجانی اخیر خود در رابطه با آنچه برایشان رخ داده است (هیجانات خوشایند، که از ارزیابی‌های مثبت تجربیات فردی ناشی می‌شود و سطوح پایین احساسات ناخوشایند که از ارزیابی‌های منفی تجربیات فردی ناشی می‌شود) مورد بررسی و ارزیابی قرار دهند. این داوری از بیرون بر فرد تحمیل نمی‌شود، بلکه حالتی درونی است که از هیجان‌های مثبت تأثیر می‌پذیرد.

شادکامی یکی از مهم‌ترین هیجان‌های مثبت و احساسات خوشایند است که سلامت جسمی و روانی اعضای جامعه را متأثر می‌سازد. شادکامی در مقابل هیجانات منفی نظیر خشم، اضطراب، افسردگی و... قرار دارد و همواره با خشنودی، خوش بینی و امید همراه است. افراد شاد غالباً مهارت خود را به شکل مطلوب ارزیابی می‌کنند و رویدادهای مثبت را بیش از منفی به یاد می‌آورند. این افراد

---

۱. Hoy and Miskel

۲. Anderson

۳. Diener

در مورد آینده خوش‌بین هستند، فقط امور خوب را از گذشته به یاد می‌آورند و در مورد دیگران نظر مثبت دارند. در واقع می‌توان گفت که افراد شاد برعکس افراد افسرده هستند، افراد افسرده بدبین هستند و به جنبه‌های منفی امور نظر دارند و خاطرات ناشاد را به یاد می‌آورند (آرگایل، ۱۳۸۶، ص ۴۳). در تعریف شادی، برخی به احساسات و عواطف توجه خاصی نشان می‌دهند و شادی را احساسات یا هیجانات مثبت قلمداد می‌کنند، مانند براد بورن که شادی را چنین تعریف می‌کند: میزان احساسات مثبت (خوشی و لذت و ...) منهای احساسات منفی (ترس، استرس، دلهره و ...). بعضی نیز تعریف شناختی از شادی ارائه می‌دهند. در این دسته از تعاریف، ارزیابی مثبت و رضایت از کل زندگی مطرح است. در تعاریفی نیز از ترکیب این دو تعریف استفاده می‌شود. آنچه مسلم است، این است که شادی به طور کلی، حداقل از سه جزء تشکیل شده است: وجود هیجانات مثبت، نبود تأثیرات منفی و رضایت. هریک از سه جزء یاد شده، قسمت مهمی از ساختمان شادی را تشکیل می‌دهد. دو مؤلفه اول، منعکس کننده جنبه‌های عاطفی است و به خوشی و لذت مربوط می‌شود؛ درحالی که مؤلفه سوم عمدتاً شناختی است و براساس ارزیابی از اوضاع زندگی فرد در حال و گذشته اوست. اجزای مربوط به خوشی و لذت شادی، به افزایش احساسات مثبت و کاهش احساسات منفی اشاره دارد؛ اما در زمینه مؤلفه شناختی شادی، ناهمگونی نسبی وجود دارد. این مؤلفه به دستیابی به هدف با تأکید بر رضایت از زندگی و معنا در زندگی مربوط می‌شود (گروبر^۱، ۲۰۱۱، به نقل از عباس زاده و همکاران، ۱۳۹۲، ص ۲۱۸).

پیشینه پژوهش:

معین پور و همکاران (۱۳۸۳) در پژوهشی با عنوان «تأثیر عوامل فیزیکی کلاس بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان» به این نتایج دست یافتند که اگرچه رابطه معناداری بین متغیرهای فیزیکی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان وجود ندارد، ولی این متغیرها بر نگرش معلم تأثیر گذار است و نگرش معلم نیز پیشرفت تحصیلی دانش آموزان را تحت تأثیر قرار می‌دهد. همچنین مشخص شد که فضاهای آموزشی مدارس کنونی ما با ویژگی‌های روانی کودکان و نوجوانان سازگار نیست. بنابراین، لازم است در این رابطه اصلاحات لازم به عمل آید. متغیرهای فیزیکی، حتی اگر بر پیشرفت تحصیلی دانش آموز نیز هیچ تأثیری نداشته باشد، باید به خاطر حفظ سلامت، بهداشت و امنیت روانی آنان مورد توجه قرار گیرند.

خندان دل و همکاران (۱۳۸۷) در پژوهشی با عنوان «بررسی تاثیر رنگ در فیلم‌های آموزشی بر میزان یادگیری» به این نتایج دست یافتند که میانگین نمرات دانش آموزانی که فیلم رنگی دیده اند برابر با ۳/۶۸ و در دانش آموزانی که فیلم سیاه و سفید دیده اند برابر با ۳/۳۹ می‌باشد که اختلاف آن‌ها معنادار می‌باشد. در بررسی یک ماه بعد از نمایش فیلم‌های رنگی، اختلاف معناداری بین میانگین نمرات آزمون در دو مقطع زمانی مشاهده نشد.

پور آتشی و همکاران (۱۳۸۷) در پژوهشی با عنوان «بررسی و اولویت بندی عوامل موثر بر موفقیت تحصیلی دانش آموزان» به این نتایج دست یافتند که از دیدگاه دانشجویان، علاقه به رشته ی تحصیلی، تسلط استادان بر موضوع درسی، تنوع روش‌های ارزشیابی مورد استفاده، مناسب بودن امکانات کتابخانه و جو صمیمی کلاس به ترتیب در اولویت اول عوامل نگرشی، آموزشگر، آموزشی، امکانات و محیطی قرار دارند.

شوارتز و استراک^۱ (۱۹۹۶) معتقدند که افراد شادکام کسانی هستند که در پردازش اطلاعات درجهت خوش بینی و خوشحالی سوگیری دارند؛ یعنی اطلاعات را طوری پردازش و تفسیر می‌کنند که به شادمانی و شادکامی آنها منجر شود.

وینینگ^۲ (۲۰۰۶) مطالعه ای را، در مدارس غرب فیلادلفیا، در راستای بررسی اثر محیط داخلی و طراحی فضای مدرسه بر پیشرفت و نگرش دانش آموزان انجام داد. حوزه متمرکز در این مطالعه رنگ، نور و مصالح به کار رفته در طراحی است که به عنوان اجزا و عناصر اصلی داخلی یک مدرسه و در عین حال عناصر غیر ساختاری آن به شمار می رود و می توان بدون نوسازی و تغییرات عمده، این موارد را بهبود بخشید. در مطالعه فوق پرسش نامه ای حاوی ۳۰ سؤال در اختیار دانش آموزان قرار گرفت و نتایج آن نشان از تأثیر آشکار این عناصر بر روح، ذهن و نگرش دانش آموزان داشت مبنی بر این که طراحی داخلی فضاها هم حالت فیزیولوژیک و هم حالت روانی فرد استفاده کننده از آن را تحت تأثیر قرار می دهد.

ریچ جان (۲۰۰۶) تأثیر روش‌های تکنولوژی محور در آموزش و تأثیر آن در افزایش پیشرفت تحصیلی را مورد بررسی قرارداد. او در این پژوهش به نتایج جالبی رسید از جمله این که استفاده از روش‌های تدریس بر پایه فناوری روز دنیا باعث تقویت انگیزه دانش آموزان ابتدایی شده است (به نقل از نیازآذری، ۱۳۹۲، ص ۴۷).

---

۱. Schwartz and Strack

۲. Vining

ولک^۱ (۲۰۰۸) در پژوهشی به بررسی «شادمانی در مدارس» پرداخت و به این نتایج دست یافت که اصولی از قبیل جلوه نمایی کارهای دانش آموزان، قرار دادن زمانی برای بازی، جذاب کردن فضای مدرسه، وجود کتاب‌های خوب برای خواندن، ایجاد کلاس‌های ورزشی و هنری شادی بیشتری را به دانش آموزان برای رفتن به مدرسه می‌افزاید.

ماهون و همکاران^۲ (۲۰۱۰) در تحقیقی تحت عنوان "شادی از منظر ارتباط با جنسیت و سلامت در اوایل رشد" به این نتایج دست یافت که بین پسران و دختران تفاوتی از نظر شادی وجود ندارد، در صورتی که تفاوت مثبت معناداری بین شادی و متغیرهای سلامتی برای تمام افراد وجود داشت. نتایج پژوهش مایرز^۳ (۲۰۱۱) نشان داد که شادکامی در بهبود و افزایش سلامت جسمانی و روانی نقش موثری دارد و باعث احساس امنیت و رضایت در زندگی و روحیه مشارکتی بالاتر می‌گردد.

مدل مفهومی و فرضیات تحقیق:

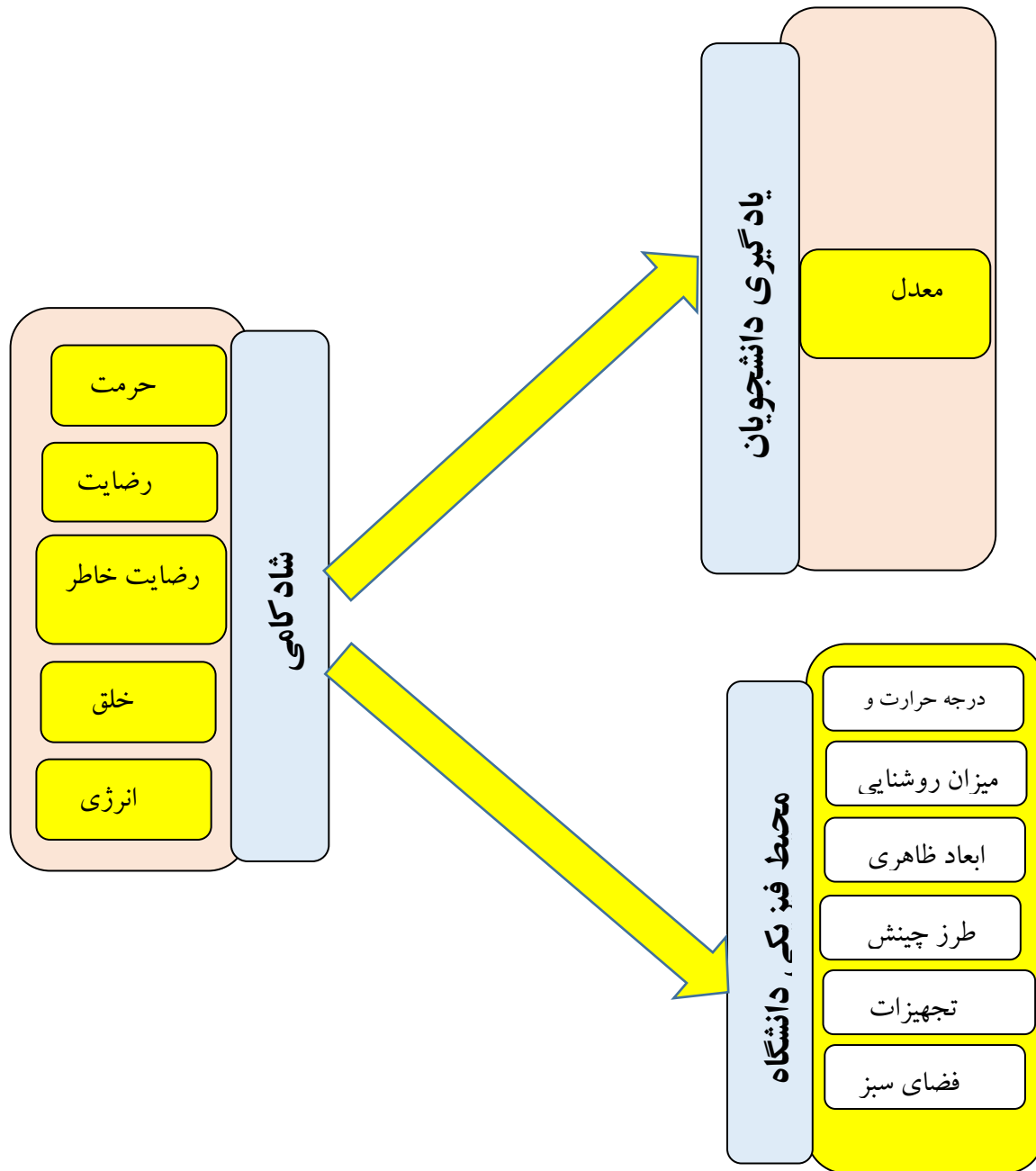
مدل مفهومی پژوهش متغیرها، ابعاد و رابطه آنها را به گونه ای منسجم نشان می‌دهد و اساس کار پژوهشی را تشکیل می‌دهد. هدف از پژوهش بررسی رابطه بین محیط فیزیکی با میزان یادگیری و شادکامی دانشجو معلم پسر دانشگاه فرهنگیان می‌باشد. در این پژوهش از مدل آرگایل و کراسلند (۲۰۰۲) برای سنجش شادکامی و همچنین از معدل دروس دانشجویان برای سنجش میزان یادگیری و برای محیط فیزیکی نیز از ابعاد مختلف محیط فیزیکی استفاده شده است. درایم پژوهش شادکامی شامل مؤلفه‌های -حرمت خود، رضایت زندگی، رضایت خاطر، خلق مثبت، انرژی مثبت - می‌باشد. همچنین محیط فیزیکی شامل ابعادی همچون - درجه حرارت و تهویه مناسب، میزان روشنایی، طرز چینش صندلی‌ها، فضای سبز دانشگاه، تجهیزات سمعی و بصری دانشگاه - می‌باشد. که در این پژوهش محیط فیزیکی به عنوان متغیر مستقل و شادکامی و میزان یادگیری به عنوان متغیر ملاک یا وابسته در نظر گرفته شده است. که این رابطه در شکل شماره (۱) آورده شده است.

---

۱. Wolk

۲. Mahon et al

۳. Meyers

شکل شماره (۱): مدل مفهومی پژوهش

فرضیه پژوهش:

۱. بین محیط فیزیکی با میزان یادگیری دانشجو معلم پسر دانشگاه فرهنگیان رابطه‌ی معناداری وجود دارد.
۲. بین محیط فیزیکی با میزان شادکامی دانشجو معلم پسر دانشگاه فرهنگیان رابطه‌ی معناداری وجود دارد.
۳. بین هر یک از اجزاء (ابعاد) محیط فیزیکی (درجه حرارت و تهویه مناسب، میزان روشنایی، طرز چینش صندلی ها، فضای سبز دانشگاه، تجهیزات سمعی و بصری دانشگاه) با میزان یادگیری دانشجو معلم پسر دانشگاه فرهنگیان رابطه‌ی معناداری وجود دارد.
۴. بین هر یک از اجزاء (عناصر) محیط فیزیکی (درجه حرارت و تهویه مناسب، میزان روشنایی، طرز چینش صندلی ها، فضای سبز دانشگاه، تجهیزات سمعی و بصری دانشگاه) با میزان شادکامی دانشجو معلم پسر دانشگاه فرهنگیان رابطه‌ی معناداری وجود دارد.
۵. هر یک از اجزاء (عناصر) محیط فیزیکی (درجه حرارت و تهویه مناسب، میزان روشنایی، طرز چینش صندلی ها، فضای سبز دانشگاه، تجهیزات سمعی و بصری دانشگاه) توانایی پیش بینی میزان یادگیری دانشجو معلم پسر دانشگاه فرهنگیان را دارند.
۶. هر یک از اجزاء (عناصر) محیط فیزیکی (درجه حرارت و تهویه مناسب، میزان روشنایی، طرز چینش صندلی ها، فضای سبز دانشگاه، تجهیزات سمعی و بصری دانشگاه) توانایی پیش بینی میزان شادکامی دانشجو معلم پسر دانشگاه فرهنگیان را دارند.

جامعه آماری، نمونه و روش نمونه گیری

جامعه آماری به کلیه افراد یا اشیایی که دارای یک یا چند ویژگی مشترک هستند اطلاق می‌گردد. و عبارتست از گروهی از افراد یا اشیایی که در خاصیت یا خاصیت‌های مورد تحقیق مشترک باشند. و با هدف و موضوع ارتباط داشته باشند (خلیلی شورینی، ۱۳۸۱). جامعه آماری مورد نظر در این تحقیق را کلیه دانشجو معلمان پسر دانشگاه فرهنگیان در شهر تهران تشکیل می‌دهد که بر اساس آخرین آمار و اطلاعات تعداد این اعضا ۶۲۵ نفر می‌باشد. با توجه به در دسترس بودن جامعه مورد مطالعه، از روش نمونه گیری تصادفی ساده استفاده شده است. در نهایت از جامعه آماری مذکور، نمونه ای به حجم ۲۳۸ نفر با استفاده از جدول مورگان انتخاب شد.

ابزارهای پژوهش

اولین پرسشنامه مورد استفاده در این پژوهش، پرسشنامه محقق ساخته میزان رضایت از محیط فیزیکی می‌باشد. پرسشنامه محیط فیزیکی شامل عناصری مانند درجه حرارت، میزان روشنایی، تهویه مناسب، طرز چینش صندلی‌ها و مساحت دانشگاه، فضای سبز دانشگاه، تجهیزات سمعی و بصری دانشگاه و رنگ آمیزی محیط دانشگاه می‌باشد که بر اساس طیف ۵ تایی لیکرت طراحی شده است و میزان رضایت دانشجوی پسر را از محیط فیزیکی دانشگاه فرهنگیان مورد سنجش قرار می‌دهد.

دومین ابزار مورد استفاده در این پژوهش، پرسش‌نامه شادکامی آکسفورد^۱ است. این آزمون دارای ۲۹ ماده است که میزان شادی و شادکامی افراد را می‌سنجد. پایه نظری این پرسش‌نامه تعریف آرگایل و کراسلند (۲۰۰۲) از شادکامی است. آنها به منظور ارائه یک تعریف عملیاتی از شادکامی آن را سازه‌ای دارای سه بخش مهم دانسته‌اند که عبارت است از: فراوانی و درجه عاطفه مثبت، میانگین سطح رضایت در طول یک دوره و نداشتن احساس منفی.

همچنین به منظور سنجش میزان یادگیری دانشجویان از میانگین نمرات ترم تحصیلی (معدل) دانشجویان استفاده خواهد شد. برای یادگیری در پژوهش حاضر، از میانگین نمرات دروس نهایی دانشجویان استفاده خواهد شد. جهت بررسی پیشرفت تحصیلی، معدل نمرات دروس نهایی دانشجویان به ۵ طبقه تقسیم شد: الف) ۲۰-۱۷؛ ب) ۱۶-۱۴؛ ج) ۱۳-۱۲؛ د) ۱۱-۱۰؛ ه) ۹-۰.

در این پژوهش برای بررسی پایایی ابزار از ضریب آلفای کرونباخ استفاده گردید. بدین منظور یک نمونه اولیه شامل ۳۰ پرسشنامه پیش آزمون گردید و سپس با استفاده از داده‌های به دست آمده از این پرسشنامه‌ها و به کمک نرم‌افزار آماری Spss میزان ضریب پایایی برای مولفه درجه حرارت و تهویه، ۰/۹۱، مولفه میزان روشنایی، ۰/۸۷، مولفه طرز چینش صندلی، ۰/۷۶، مؤلفه ابعاد ظاهری کلاس درس، ۰/۸۶، تجهیزات آموزشی، ۰/۸۰، فضای سبز دانشگاه، ۰/۸۵ و برای کل پرسشنامه ۰/۸۹ بوده است که مبین سطح مطلوب پایایی این پرسشنامه می‌باشد.

همچنین میزان ضریب پایایی برای مولفه‌های شادکامی - حرمت خود (۰/۸۴)، رضایت زندگی (۰/۸۶)، رضایت خاطر (۰/۸۸)، خلق مثبت (۰/۸۲)، و انرژی مثبت (۰/۸۴) و برای کل پرسشنامه شادکامی ۰/۹۱ بوده است که مبین سطح مطلوب پایایی این پرسشنامه می‌باشد.

---

۱. Oxford Happiness Inventory

روش تجزیه تحلیل داده ها:

به منظور تجزیه تحلیل داده‌های پژوهش از روشهای آمار توصیفی و همچنین از روشهای آمار استنباطی مانند آزمون رگرسیون خطی چندگانه و آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش

در این قسمت بر اساس اطلاعات فراهم آمده، به بررسی و تحلیل سؤالات پژوهشی مطرح شده پرداخته می‌شود. در این بخش از آزمون‌های رگرسیون خطی چندگانه و ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است.

فرضیه اول: بین محیط فیزیکی با میزان یادگیری دانشجو معلم پسر دانشگاه فرهنگیان رابطه‌ی معناداری وجود دارد.

به منظور بررسی رابطه‌ی بین محیط فیزیکی با میزان یادگیری دانشجو معلم از ضریب همبستگی گشتاوری پیرسون استفاده گردید. که نتایج آن در جدول (۱) ارائه شده است.

جدول شماره (۱): همبستگی بین محیط فیزیکی با میزان یادگیری دانشجو معلم پسر دانشگاه

فرهنگیان

متغیرها	نوع همبستگی	میزان همبستگی	مجذور R (R ^۲)	جهت همبستگی	سطح معنی داری
محیط فیزیکی با میزان یادگیری	پیرسون	۰/۴۹۳	۰/۲۴	مثبت	۰/۰۰۰

همانطور در جدول فوق ملاحظه می‌شود، بین دو متغیر محیط فیزیکی با میزان یادگیری دانشجو معلم رابطه‌ی مثبت و معناداری ($r = 0/49$) وجود دارد که این رابطه در سطح آلفای ۰/۰۱ معنی دار است. به عبارت دیگر هر چه دانشجویان از محیط فیزیکی رضایت داشته باشند، میزان یادگیری آنها بیشتر خواهد بود. همچنین ضریب تعیین محاسبه شده نشان می‌دهد که متغیر محیط فیزیکی، ۰/۲۴ درصد از واریانس متغیر یادگیری را تبیین می‌کند.

فرضیه دوم: بین محیط فیزیکی با میزان شادکامی دانشجو معلم پسر دانشگاه فرهنگیان رابطه‌ی معناداری وجود دارد.

۴۱ □ بررسی رابطه بین محیط فیزیکی با میزان یادگیری ...

به منظور بررسی رابطه‌ی بین محیط فیزیکی با میزان شادکامی دانشجو معلم از ضریب همبستگی گشتاوری پیرسون استفاده گردید. که نتایج آن در جدول (۲) ارائه شده است.

جدول شماره (۲): همبستگی بین محیط فیزیکی با میزان شادکامی دانشجو معلم پسر دانشگاه فرهنگیان

متغیرها	نوع همبستگی	میزان همبستگی	مجذور R (R ^۲)	جهت همبستگی	سطح معنی داری
محیط فیزیکی با میزان شادکامی	پیرسون	۰/۷۰۰	۰/۴۹	مثبت	۰/۰۰۰

همانطور در جدول فوق ملاحظه می‌شود، بین دو متغیر محیط فیزیکی با میزان یادگیری دانشجو معلم رابطه‌ی مثبت و معناداری ($r = ۰/۷۰$) وجود دارد که این رابطه در سطح آلفای ۰/۰۱ معنی دار است. به عبارت دیگر هر چه دانشجویان از محیط فیزیکی رضایت داشته باشند، میزان شادکامی آنها بیشتر خواهد بود. همچنین ضریب تعیین محاسبه شده نشان می‌دهد که متغیر محیط فیزیکی، ۰/۴۹ درصد از واریانس متغیر شادکامی را تبیین می‌کند.

فرضیه سوم: بین هر یک از اجزاء (ابعاد) محیط فیزیکی (درجه حرارت و تهویه مناسب، میزان روشنایی، طرز چینش صندلی ها، فضای سبز دانشگاه، تجهیزات سمعی و بصری دانشگاه) با میزان یادگیری دانشجو معلم پسر دانشگاه فرهنگیان رابطه‌ی معناداری وجود دارد.

برای بررسی رابطه بین ابعاد محیط فیزیکی با میزان یادگیری دانشجو معلم از روش همبستگی پیرسون استفاده شد که نتایج آن در جدول (۳) ارائه شده است.

جدول شماره (۳): همبستگی بین ابعاد محیط فیزیکی با میزان یادگیری دانشجو معلم

متغیرها	نوع همبستگی	میزان همبستگی	مجذور R (R ^۲)	جهت همبستگی	سطح معنی داری
درجه حرارت و تهویه مناسب	پیرسون	۰/۲۸۹	۰/۰۸	مثبت	۰/۰۰۰
میزان روشنایی		۰/۳۵۵	۰/۱۳		۰/۰۰۰
طرز چینش صندلی ها		۰/۳۸۹	۰/۱۵		۰/۰۰۰
فضای سبز دانشگاه		۰/۴۱۵	۰/۱۷		۰/۰۰۰
ابعاد ظاهری کلاس درس		۰/۳۴۹	۰/۱۲		۰/۰۰۰
تجهیزات آموزشی دانشگاه		۰/۳۹۰	۰/۱۵		۰/۰۰۰

همانطور در جدول فوق ملاحظه می‌شود، بین هر یک از ابعاد محیط فیزیکی با میزان یادگیری دانشجو معلم رابطه‌ی مثبت و معناداری وجود دارد که این رابطه در سطح آلفای ۰/۰۱ معنی دار است. به عبارت دیگر هر چه دانشجویان از محیط فیزیکی و ابعاد آن - درجه حرارت و تهویه مناسب، میزان روشنایی، طرز چینش صندلی ها، فضای سبز دانشگاه، تجهیزات سمعی و بصری دانشگاه، ابعاد ظاهری کلاس درس - رضایت داشته باشند، میزان یادگیری آنها بیشتر خواهد بود. میزان ضریب همبستگی هر یک از ابعاد به ترتیب برابر ۰/۲۸، ۰/۳۵، ۰/۳۸، ۰/۴۱، ۰/۳۹، ۰/۳۴ می‌باشد.

فرضیه چهارم: بین هر یک از اجزاء (ابعاد) محیط فیزیکی (درجه حرارت و تهویه مناسب، میزان روشنایی، طرز چینش صندلی ها، فضای سبز دانشگاه، تجهیزات سمعی و بصری دانشگاه) با میزان شادکامی دانشجو معلم پسر دانشگاه فرهنگیان رابطه‌ی معناداری وجود دارد.

برای بررسی رابطه بین ابعاد محیط فیزیکی با میزان شادکامی دانشجو معلم از روش همبستگی پیرسون استفاده شد که نتایج آن در جدول (۴) ارائه شده است.

جدول شماره (۴): همبستگی بین محیط فیزیکی با میزان شادکامی دانشجو معلم

متغیرها	نوع همبستگی	میزان همبستگی	مجذور R (R ^۲)	جهت همبستگی	سطح معنی داری
درجه حرارت و تهویه مناسب	پیرسون	۰/۵۵۸	۰/۳۱	مثبت	۰/۰۰۰
میزان روشنایی		۰/۶۰۴	۰/۳۶		۰/۰۰۰
طرز چینش صندلی ها		۰/۴۳۱	۰/۱۹		۰/۰۰۰
فضای سبز دانشگاه		۰/۵۸۱	۰/۳۴		۰/۰۰۰
ابعاد ظاهری کلاس درس		۰/۴۳۷	۰/۱۹		۰/۰۰۰
تجهیزات آموزشی دانشگاه		۰/۴۵۷	۰/۲۱		۰/۰۰۰

همانطور در جدول فوق ملاحظه می‌شود، بین هر یک از ابعاد محیط فیزیکی با میزان شادکامی دانشجو معلم رابطه‌ی مثبت و معناداری وجود دارد که این رابطه در سطح آلفای ۰/۰۱ معنی دار است. به عبارت دیگر هر چه دانشجویان از محیط فیزیکی و ابعاد آن - درجه حرارت و تهویه مناسب، میزان روشنایی، طرز چینش صندلی ها، فضای سبز دانشگاه، تجهیزات سمعی و بصری دانشگاه، ابعاد ظاهری کلاس درس - رضایت داشته باشند، میزان شادکامی آنها بیشتر خواهد بود. میزان ضریب همبستگی هر یک از ابعاد به ترتیب برابر ۰/۳۱، ۰/۳۶، ۰/۱۹، ۰/۳۴، ۰/۲۱، ۰/۱۹ می‌باشد.

بررسی رابطه بین محیط فیزیکی با میزان یادگیری... □ ۴۳

فرضیه پنجم: هر یک از اجزاء (عناصر) محیط فیزیکی (درجه حرارت و تهویه مناسب، میزان روشنایی، طرز چینش صندلی ها، فضای سبز دانشگاه، تجهیزات سمعی و بصری دانشگاه) توانایی پیش بینی میزان یادگیری دانشجو معلم پسر دانشگاه فرهنگیان را دارند.

به منظور بررسی تأثیری که هر یک از اجزاء (عناصر) محیط فیزیکی بر میزان یادگیری دانشجو معلم پسر دانشگاه فرهنگیان دارد، از تحلیل رگرسیون گام به گام استفاده شده است

جدول (۵): نتایج حاصل از روش رگرسیون گام به گام برای بررسی رابطه پیش بین مؤلفه های

محیط فیزیکی بر میزان یادگیری دانشجو معلم پسر دانشگاه فرهنگیان

گامها	متغیرهای پیشین	R	R ^۲	B	Beta	T	P
گام اول	فضای سبز	۰/۴۲	۰/۱۷	۰/۳۱	۰/۴۲	۷/۰۰	۰/۰۰۰
گام دوم	فضای سبز	۰/۴۷	۰/۲۱	۰/۲۲	۰/۳۰	۴/۵۷	۰/۰۰۰
	طرز چینش صندلی			۰/۱۹	۰/۲۵	۳/۸۱	۰/۰۰۰
گام سوم	فضای سبز	۰/۴۹	۰/۲۳	۰/۲۰	۰/۲۷	۴/۰۳	۰/۰۰۰
	طرز چینش صندلی			۰/۱۴	۰/۱۸	۲/۶۱	۰/۰۱۰
	تجهیزات آموزشی			۰/۰۹	۰/۱۵	۲/۱۹	۰/۰۲۹

جهت بررسی اینکه کدامیک از ابعاد محیط فیزیکی (درجه حرارت و تهویه مناسب، میزان روشنایی، طرز چینش صندلی ها، فضای سبز دانشگاه، تجهیزات سمعی و بصری دانشگاه) توانایی پیش بینی میزان یادگیری دانشجو معلم پسر دانشگاه فرهنگیان را دارند، از تحلیل رگرسیون استفاده شد. نتایج بدست آمده از جدول (شماره ۴- ۱۲) حاکی از آن است که از میان اجزاء محیط فیزیکی، تنها سه بعد فضای سبز با ضریب بتای، ۰/۲۷، طرز چینش صندلی با ضریب بتای، ۰/۱۸، و تجهیزات آموزشی با ضریب بتای، ۰/۱۵ به عنوان متغیرهای پیش بین، معیار ورود به معادله نهایی رگرسیون برای توضیح تغییرات میزان یادگیری دانشجو معلم پسر دانشگاه فرهنگیان (متغیر ملاک)، را دارا هستند. اما دیگر ابعاد سهم معنی داری در پیش بینی میزان یادگیری را نداشته اند. همچنین همانطور که در جدول فوق مشاهده می کنید، سه بعد فضای سبز، طرز چینش صندلی، و تجهیزات آموزشی توانسته اند جمعاً با هم ۰/۲۳ درصد از واریانس میزان یادگیری دانشجو معلم پسر دانشگاه فرهنگیان را تبیین نمایند.

فرضیه ششم: هر یک از اجزاء (عناصر) محیط فیزیکی (درجه حرارت و تهویه مناسب، میزان روشنایی، طرز چینش صندلی ها، فضای سبز دانشگاه، تجهیزات سمعی و بصری دانشگاه) توانایی پیش بینی میزان شادکامی دانشجو معلم پسر دانشگاه فرهنگیان را دارند.

به منظور بررسی تأثیری که هر یک از اجزاء (عناصر) محیط فیزیکی بر میزان شادکامی دانشجو معلم پسر دانشگاه فرهنگیان دارد، از تحلیل رگرسیون گام به گام استفاده شده است
جدول (۶): نتایج حاصل از روش رگرسیون گام به گام برای بررسی رابطه پیش‌بین مؤلفه‌های محیط فیزیکی بر میزان شادکامی دانشجو معلم پسر دانشگاه فرهنگیان

گامها	متغیرهای پیش‌بین	R	R ²	B	Beta	T	P
گام اول	روشنایی	۰/۶۰	۰/۳۶	۰/۳۶	۰/۶۰	۱۱/۶۵۷	۰/۰۰۰
گام دوم	روشنایی	۰/۷۱	۰/۵۰	۰/۲۶	۰/۴۴	۸/۷۶۰	۰/۰۰۰
	فضای سبز			۰/۲۹	۰/۴۰	۷/۹۸۳	۰/۰۰۰
گام سوم	روشنایی	۰/۷۲	۰/۵۱	۰/۱۸	۰/۳۱	۴/۵۱۳	۰/۰۰۰
	فضای سبز			۰/۲۸	۰/۳۹	۷/۷۲۹	۰/۰۰۰
	حرارت مناسب			۰/۱۰	۰/۱۹	۲/۷۵۳	۰/۰۰۹
گام چهارم	روشنایی	۰/۷۳	۰/۵۲	۰/۱۷	۰/۲۹	۴/۲۷۴	۰/۰۰۰
	فضای سبز			۰/۲۲	۰/۳۰	۵/۱۰۲	۰/۰۰۰
	حرارت مناسب			۰/۱۰	۰/۲۰	۲/۹۷۷	۰/۰۰۳
	تجهیزات آموزشی			۰/۱۰	۰/۱۵	۲/۷۲۲	۰/۰۰۷

جهت بررسی اینکه کدامیک از ابعاد محیط فیزیکی (درجه حرارت و تهویه مناسب، میزان روشنایی، طرز چینش صندلی‌ها، فضای سبز دانشگاه، تجهیزات سمعی و بصری دانشگاه) توانایی پیش‌بینی میزان شادکامی دانشجو معلم پسر دانشگاه فرهنگیان را دارند، از تحلیل رگرسیون استفاده شد. نتایج بدست آمده از جدول (شماره ۴-۱۳) حاکی از آن است که از میان اجزاء محیط فیزیکی، تنها چهار بعد روشنایی با ضریب بتای، ۰/۲۹، فضای سبز با ضریب بتای، ۰/۳۰، حرارت و تهویه مناسب با ضریب بتای، ۰/۲۰، و تجهیزات آموزشی با ضریب بتای، ۰/۱۵ به عنوان متغیرهای پیش‌بین، معیار ورود به معادله نهایی رگرسیون برای توضیح تغییرات میزان شادکامی دانشجو معلم پسر دانشگاه فرهنگیان (متغیر ملاک)، را دارا هستند. اما دیگر ابعاد سهم معنی داری در پیش‌بینی میزان شادکامی را نداشته‌اند. همچنین همانطور که در جدول فوق مشاهده می‌کنید، چهار بعد فضای سبز، حرارت و تهویه مناسب، تجهیزات آموزشی، و میزان روشنایی توانسته‌اند جمعاً با هم ۰/۵۲ درصد از واریانس میزان شادکامی دانشجو معلم پسر دانشگاه فرهنگیان را تبیین نمایند.

بحث و نتیجه گیری:

فرضیه اول: بین محیط فیزیکی با میزان یادگیری دانشجو معلم پسر دانشگاه فرهنگیان رابطه‌ی معناداری وجود دارد.

اولین یافته پژوهش نشان داد که بین دو متغیر محیط فیزیکی با میزان یادگیری رابطه مستقیم و مثبتی وجود دارد که این رابطه معنی دار است. به عبارت دیگر میزان رضایت دانشجویان از محیط فیزیکی در دانشجویان منجر به افزایش یادگیری در دانشجویان می‌شود. این یافته با مطالعات صورت گرفته در مورد وجود رابطه‌ی بین متغیر محیط فیزیکی با یادگیری همخوانی دارد. برای مثال نتایج این پژوهش همراستا با یافته‌های وینینگ (۲۰۰۶) می‌باشد که در پژوهشی به این نتایج رسید که محیط داخلی و طراحی فضای مدرسه بر پیشرفت و نگرش دانش آموزان تأثیر می‌گذارد. اما نتایج با یافته‌های معین پور و همکاران (۱۳۸۳) همخوانی ندارد که در پژوهشی به این نتایج دست یافتند که رابطه معناداری بین متغیرهای فیزیکی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان وجود ندارد.

یکی از عوامل مؤثر تربیتی در آموزش و پرورش نوین، چگونگی معماری، کالبد و فضای آموزشی است. فضای کالبدی آموزشی باید به گونه‌ای باشد که، به عنوان عاملی زنده و پویا، در کیفیت فعالیت های آموزشی و تربیتی فراگیران ایفای نقش کند. بدین معنا که اگر فعالیت های آموزشی و پرورشی دانشگاه در فضاهای مناسب و دارای ابعاد استاندارد و براساس نیازها و علایق دانشجویان انجام پذیرد که معلم در تدریس و شاگرد در یادگیری احساس رغبت و انگیزه نموده و از فعالیت خود لذت برند، دانشجویان بهتر می‌توانند مطالب کلاس درس را یاد بگیرند و از عملکرد تحصیلی بهتری برخوردار هستند.

فرضیه دوم: بین محیط فیزیکی با میزان شادکامی دانشجو معلم پسر دانشگاه فرهنگیان رابطه‌ی معناداری وجود دارد.

دومین یافته پژوهش نشان داد که بین دو متغیر محیط فیزیکی با میزان شادکامی رابطه مستقیم و مثبتی وجود دارد که این رابطه معنی دار است. به عبارت دیگر میزان رضایت دانشجویان از محیط فیزیکی در دانشجویان منجر به افزایش شادکامی در دانشجویان می‌شود. این یافته با مطالعات صورت گرفته در مورد وجود رابطه‌ی بین متغیر محیط فیزیکی با شادکامی همخوانی دارد. برای مثال نتایج این پژوهش همراستا با یافته‌های فضل الهی و همکاران (۱۳۸۹) می‌باشد که در پژوهشی به این نتایج دست یافتند شش عامل به عنوان عوامل مؤثر بر شادی دانشجویان شناسایی شد که به ترتیب زیر اولویت بندی شدند: ۱. تعامل بین دانشجو و استاد؛ ۲. امکانات رفاهی دانشگاه؛ ۳. جوّ سازمانی

حاکم بر دانشگاه؛ ۴. مشارکت دانشجوی در فعالیت‌های کلاسی؛ ۵. شیوه‌های تدریس و ارزشیابی استادان؛ ۶. عضویت در گروه‌های خاص (ورزشی، فرهنگی، مذهبی و...). نتایج همچنین با یافته‌های ولک (۲۰۰۸) مطابقت و سازگاری دارد که در پژوهشی به این نتایج دست یافت که اصولی از قبیل جلوه‌نمایی کارهای دانش‌آموزان، قرار دادن زمانی برای بازی، جذاب کردن فضای مدرسه، وجود کتاب‌های خوب برای خواندن، ایجاد کلاس‌های ورزشی و هنری شادی بیشتری را به دانش‌آموزان برای رفتن به مدرسه می‌افزاید.

محیط برای انسان‌ها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. محیط فیزیکی، بر احساسات و چگونگی ارتباط بر دیگران تأثیر دارد. دانشگاه زیبا و جذاب زمینه را برای یادگیری و شکوفایی استعدادها تسهیل می‌کند و دانشگاه نامناسب نیز شوق و اشتیاق در دانش‌آموزان را به حداقل می‌رساند و امکان پویایی و بالندگی را کاهش می‌دهد. در آموزش نشاط‌انگیز، محیط فیزیکی کلاس از نظر پردازش روانی و زیبایی‌شناختی در اولویت قرار می‌گیرد، زیرا هیچ چیز مثل یک کلاس ایستا کسل‌کننده نیست (لنگستر، ۱۳۷۷، ص ۶۷).

فرضیه سوم: بین هر یک از اجزاء (ابعاد) محیط فیزیکی (درجه حرارت و تهویه مناسب، میزان روشنایی، طرز چینش صندلی‌ها، فضای سبز دانشگاه، تجهیزات سمعی و بصری دانشگاه) با میزان یادگیری دانشجو معلم پسر دانشگاه فرهنگیان رابطه‌ی معناداری وجود دارد.

سومین یافته پژوهش نشان داد که بین هر یک از ابعاد محیط فیزیکی با میزان یادگیری دانشجو معلم رابطه‌ی مثبت و معناداری وجود دارد که این رابطه در سطح آلفای ۰/۰۱ معنی دار است. به عبارت دیگر هر چه دانشجویان از محیط فیزیکی و ابعاد آن - درجه حرارت و تهویه مناسب، میزان روشنایی، طرز چینش صندلی‌ها، فضای سبز دانشگاه، تجهیزات سمعی و بصری دانشگاه، ابعاد ظاهری کلاس درس - رضایت داشته باشند، میزان یادگیری آنها بیشتر خواهد بود.

این یافته با مطالعات صورت گرفته در مورد وجود رابطه‌ی بین اجزاء محیط فیزیکی با یادگیری همخوانی دارد. برای مثال نتایج این پژوهش همراستا با یافته‌های وینینگ (۲۰۰۶) می‌باشد که در پژوهشی به این نتایج رسید که محیط داخلی و طراحی فضای مدرسه بر پیشرفت و نگرش دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارد. نتایج همچنین با یافته‌های خندان دل و همکاران (۱۳۸۷) همخوانی و مطابقت دارد که در پژوهشی نشان دادند نمرات دانش‌آموزانی که فیلم رنگی دیده‌اند بهتر از نمرات دانش‌آموزانی بود که فیلم سیاه و سفید دیده‌اند. نتایج همچنین با نتایج پور آتشی و همکاران (۱۳۸۷) همخوانی و مطابقت داد که در پژوهشی به این نتایج دست یافتند که از دیدگاه دانشجویان، علاقه به رشته‌ی تحصیلی، تسلط استادان بر موضوع درسی، تنوع روش‌های ارزشیابی مورد استفاده، مناسب

بودن امکانات کتابخانه و جو صمیمی کلاس به ترتیب در اولویت اول عوامل نگرشی، آموزشگر، آموزشی، امکانات و محیطی قرار دارند. اما نتایج با یافته‌های معین پور و همکاران (۱۳۸۳) همخوانی ندارد که در پژوهشی به این نتایج دست یافتند که رابطه معناداری بین متغیرهای فیزیکی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان وجود ندارد.

در همین زمینه می‌توان گفت که تعلیم و تربیت در محیطی آرام، ایمن و پرنشاط با استفاده از بالاترین میزان مراقبت‌های بهداشتی، از حقوق اولیه فراگیران در محیط آموزشی است و منجر به افزایش یادگیری و پیشرفت تحصیلی دانشجویان می‌شود. در واقع می‌توان گفت در محیطی که همه عوامل فیزیکی از استاندارد برخوردار است، یادگیری دانشجویان بیشتر است. بدین گونه که در چنین فضای آموزشی نور کلاس به گونه ای است که باعث آزار و اذیت دانشجویان نشود و از روشنایی مناسبی برخوردار باشد، سرو صدا بیرون از کلاس درس مانع و مزاحمتی برای آنها ایجاد نکند و از تجهیزات گرمایشی و سرمایشی مناسبی برخوردار باشد. از امکانات آموزشی مناسبی جهت آموزشی به دانشجویان برخوردار باشد.

فرضیه چهارم: بین هر یک از اجزاء (ابعاد) محیط فیزیکی (درجه حرارت و تهویه مناسب، میزان روشنایی، طرز چینش صندلی ها، فضای سبز دانشگاه، تجهیزات سمعی و بصری دانشگاه) با میزان شادکامی دانشجو معلم پسر دانشگاه فرهنگیان رابطه‌ی معناداری وجود دارد.

چهارمین یافته پژوهش نشان داد که بین هر یک از ابعاد محیط فیزیکی با میزان شادکامی دانشجو معلم رابطه‌ی مثبت و معناداری وجود دارد که این رابطه در سطح آلفای ۰/۰۱ معنی دار است. به عبارت دیگر هر چه دانشجویان از محیط فیزیکی و ابعاد آن - درجه حرارت و تهویه مناسب، میزان روشنایی، طرز چینش صندلی ها، فضای سبز دانشگاه، تجهیزات سمعی و بصری دانشگاه، ابعاد ظاهری کلاس درس - رضایت داشته باشند، میزان شادکامی آنها بیشتر خواهد بود.

این یافته با مطالعات صورت گرفته در مورد وجود رابطه‌ی بین اجزاء محیط فیزیکی با شادکامی همخوانی دارد. برای مثال نتایج این پژوهش همراستا با یافته‌های فضل‌الهی و همکاران (۱۳۸۹) می‌باشد که در پژوهشی به این نتایج دست یافتند شش عامل به عنوان عوامل مؤثر بر شادی دانشجویان شناسایی شد که به ترتیب زیر اولویت بندی شدند: ۱. تعامل بین دانشجو و استاد؛ ۲. امکانات رفاهی دانشگاه؛ ۳. جوّ سازمانی حاکم بر دانشگاه؛ ۴. مشارکت دانشجو در فعالیت‌های کلاسی؛ ۵. شیوه‌های تدریس و ارزشیابی استادان؛ ۶. عضویت در گروه‌های خاص (ورزشی، فرهنگی، مذهبی و ...). نتایج همچنین با یافته‌های ولک (۲۰۰۸) مطابقت و سازگاری دارد که در پژوهشی به این نتایج دست یافت که اصولی از قبیل جلوه نمایی کارهای دانش آموزان، قرار دادن زمانی برای

بازی، جذاب کردن فضای مدرسه، وجود کتاب‌های خوب برای خواندن، ایجاد کلاس‌های ورزشی و هنری شادی بیشتری را به دانش آموزان برای رفتن به مدرسه می‌افزاید.

فرضیه پنجم: هر یک از اجزاء (عناصر) محیط فیزیکی (درجه حرارت و تهویه مناسب، میزان روشنایی، طرز چینش صندلی‌ها، فضای سبز دانشگاه، تجهیزات سمعی و بصری دانشگاه) توانایی پیش بینی میزان یادگیری دانشجو معلم پسر دانشگاه فرهنگیان را دارند.

پنجمین یافته پژوهش نشان داد که حاکی از آن است که از میان اجزاء محیط فیزیکی، تنها سه بعد فضای سبز با ضریب بتای، ۰/۲۷، طرز چینش صندلی با ضریب بتای، ۰/۱۸، و تجهیزات آموزشی با ضریب بتای، ۰/۱۵ به عنوان متغیرهای پیش بین، معیار ورود به معادله نهایی رگرسیون برای توضیح تغییرات میزان یادگیری دانشجو معلم پسر دانشگاه فرهنگیان (متغیر ملاک)، را دارا هستند. اما دیگر ابعاد سهم معنی داری در پیش‌بینی میزان یادگیری را نداشته‌اند. این یافته با مطالعات صورت گرفته در مورد وجود رابطه‌ی بین متغیر محیط فیزیکی با یادگیری همخوانی دارد. برای مثال نتایج این پژوهش همراستا با یافته‌های وینینگ (۲۰۰۶) می‌باشد که در پژوهشی به این نتایج رسید که محیط داخلی و طراحی فضای مدرسه بر پیشرفت و نگرش دانش آموزان تأثیر می‌گذارد.

روان شناسان دریافته‌اند که محیط فیزیکی تأثیرات معجزه آسایی بر روح و روان انسان‌ها دارند. محیط فیزیکی به عنوان عنصر تفکیک ناپذیر معماری، تأثیر فراوانی بر روحیه و رفتار کاربران فضاها و ساختمان‌ها دارد و حالات روانی و عاطفی آنان را شدیداً تحت تأثیر قرار می‌دهد. این محیط فیزیکی اگر مناسب باشد، فرایند یادگیری را سرعت می‌بخشد؛ و منجر به بهبود عملکرد تحصیلی دانشجویان می‌شود.

فرضیه ششم: هر یک از اجزاء (عناصر) محیط فیزیکی (درجه حرارت و تهویه مناسب، میزان روشنایی، طرز چینش صندلی‌ها، فضای سبز دانشگاه، تجهیزات سمعی و بصری دانشگاه) توانایی پیش بینی میزان شادکامی دانشجو معلم پسر دانشگاه فرهنگیان را دارند.

ششمین یافته پژوهش نشان داد که حاکی از آن است که از میان اجزاء محیط فیزیکی، تنها چهار بعد روشنایی با ضریب بتای، ۰/۲۹، فضای سبز با ضریب بتای، ۰/۳۰، حرارت و تهویه مناسب با ضریب بتای، ۰/۲۰، و تجهیزات آموزشی با ضریب بتای، ۰/۱۵ به عنوان متغیرهای پیش بین، معیار ورود به معادله نهایی رگرسیون برای توضیح تغییرات میزان شادکامی دانشجو معلم پسر دانشگاه فرهنگیان (متغیر ملاک)، را دارا هستند. اما دیگر ابعاد سهم معنی داری در پیش‌بینی میزان شادکامی را نداشته‌اند. این یافته با مطالعات صورت گرفته در مورد وجود رابطه‌ی بین اجزاء محیط فیزیکی با شادکامی همخوانی دارد. برای مثال نتایج این پژوهش همراستا با یافته‌های فضل الهی و همکاران

(۱۳۸۹) می‌باشد که در پژوهشی به این نتایج دست یافتند شش عامل به عنوان عوامل مؤثر بر شادی دانشجویان شناسایی شد که به ترتیب زیر اولویت بندی شدند: ۱. تعامل بین دانشجو و استاد؛ ۲. امکانات رفاهی دانشگاه؛ ۳. جوّ سازمانی حاکم بر دانشگاه؛ ۴. مشارکت دانشجو در فعالیتهای کلاسی؛ ۵. شیوه‌های تدریس و ارزشیابی استادان؛ ۶. عضویت در گروه‌های خاص (ورزشی، فرهنگی، مذهبی و...).

وجود امکاناتی مانند کتابخانه و سالن مطالعه و کارگاه و آزمایشگاههای غنی دانشجویان را به فعالیت و کنجکاوی وامیدارد. نوروززاده (۱۳۸۸، ص ۳۹) یکی از شاخصه‌های دانشگاه خوب را داشتن فضای شاد و محیط زیبا می‌داند، وی معتقد است، ایجاد فضای سبز، کاشت درخت، قراردادن گلدان و سبزه در سالن‌ها در روحیه دانشجویان تأثیر مثبت دارد و منجر به شادکامی و سلامت روحی و روانی دانشجویان می‌شود.

پیشنهادات کاربردی:

* نتایج یافته‌های پژوهش نشان داد که بین محیط فیزیکی و هر یک از اجزاء آن (درجه حرارت و تهویه مناسب، میزان روشنایی، طرز چینش صندلی‌ها، فضای سبز دانشگاه، تجهیزات سمعی و بصری دانشگاه) با میزان یادگیری و شادکامی دانشجویان رابطه‌ی معناداری وجود دارد. بنابر این پیشنهاداتی در همین راستا ارائه می‌شود؛

- با توجه به رابطه بین محیط فیزیکی و فضای دانشگاه با یادگیری و شادکامی دانشجویان، پیشنهاد می‌گردد که مسئولان دانشگاه فرهنگیان در بازسازی و نوسازی مدارس به معماری مدارس و زیباسازی آن توجه بیشتری داشته باشند.

- فضاسازی و زیباسازی حیاط دانشگاه، از جمله دیوارها، سطح زمین، کاشت درخت و گل و گیاه گذاشتن نیمکت‌های رنگی و زیبا در حیاط دانشگاه، تابلوی زیبایی سر در دانشگاه، دیوارهای تمیز و زیبا و تزیین شده با نقاشی‌های زیبا، نماسازی‌های مختلف از جمله عوامل مؤثر بر میزان شادکامی و دانشجویان هستند که مسئولان دانشگاه باید به آنها توجه کنند.

- با توجه به رابطه بین تهویه و حرارت مناسب با یادگیری و شادکامی دانشجویان، پیشنهاد می‌گردد که مسئولان دانشگاه فرهنگیان، فضایی با نور مناسب، تهویه مناسب، رنگ آمیزی شاد و فضای سبز در سطح دانشگاه توجه کنند.

- با توجه به رابطه بین امکانات و تجهیزات آموزشی با یادگیری و شادکامی دانشجویان، پیشنهاد می‌گردد که مسئولان دانشگاه فرهنگیان، امکانات و تجهیزات آموزشی لازم و مناسب جهت تدریس به دانشجویان فراهم کنند.

- سمینارها، کارگاه‌ها، دوره‌های آموزشی، تهیه بروشورها و کتابچه‌های آموزشی در خصوص نقش و اهمیت شادی و داشتن نگرش‌های مثبت و سازنده در شادابی دانشگاه - تبیین جایگاه و نقش شادی و نشاط در نظام آموزشی، تجهیز و آماده کردن مدیران و استادان در فرایند آموزش.

- ایجاد، توسعه و تجهیز کارگاه‌های آموزش شادمانی برای دانشجویان
- تبیین اهمیت شادکامی و میزان تأثیر آن برای افراد مسئول در آموزش و پرورش.

کتابنامه

- آرگایل، مایکل (۱۳۸۶). روان شناسی شادی، ترجمه مسعود انارکی، حمید طاهر نشاط دوست، حسن پالانگ، فاطمه بهرامی، انتشارات جهاد دانشگاهی، واحد اصفهان.
- پارسا، محمد (۱۳۸۴). روان شناسی یادگیری بر بنیاد نظریه ها، تهران: انتشارات سخن. ۲۵۴ صفحه.
- پورآتشی، مهتاب؛ محمدی، موحد؛ حمید و شعبانعلی فمی، حسین (۱۳۸۷). بررسی و اولویت بندی عوامل موثر بر موفقیت تحصیلی دانش آموزان، فصلنامه جهاد، شماره ۲۸۳ و ۲۸۴.
- جلیلی، محمد (۱۳۹۰). مروری تحلیلی بر مفهوم محیط در ادبیات روانشناسی محیط، منظر، ۱۲: ۲۸-۳۱.
- حقانی، فریبا؛ ملاباشی، رؤیا؛ جمشیدیان، سپیده و معمارزاده، مهرداد (۱۳۸۷). وضعیت محیط فیزیکی درمانگاه‌های آموزشی بیمارستان‌های دانشگاه علوم پزشکی اصفهان: جزء جدایی ناپذیر فرایند یاددهی - یادگیری در درمانگاه، مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، ۸ (۲): ۲۳۹-۲۴۵.
- خندان دل، بهروز، علی آبادی، خدیجه، نوروزی، داریوش، کساییان، امیر (۱۳۸۷). بررسی تاثیر رنگ در فیلم‌های آموزشی بر میزان یادگیری، فصلنامه دانش و تندرستی، ۳ (۳-۴): ۳۰-۳۴.
- السون، میتیواچ. و هرگنهان، بی آر (۱۳۸۵). مقدمه ای بر نظریه‌های یادگیری، ترجمه علی اکبر سیف، تهران: نشر دانا
- طبائیان، سیده مرضیه؛ حبیب، فرح؛ عابدی، احمد (۱۳۹۰). دیدگاه دانش آموزان دبیرستان‌های مطلوب و نامطلوب نسبت به رنگ فضای آموزشی و راه‌های بهبود کیفیت فضای تحصیلی، فصلنامه نوآوری‌های آموزشی، ۳۸: ۹۳-۱۰۶.
- عباس زاده، محمد؛ عزیززاده اقدم، محمد باقر؛ کوهی، کمال؛ علیپور، پروین (۱۳۹۲). انواع سرمایه‌ها و نقش آنها در تبیین شادکامی دانشجویان. فصلنامه رفاه اجتماعی، ۱۳ (۵۱): ۲۱۵-۲۴۴.
- فضل‌اللهی، سیف‌الله، جهانگیر اصفهانی، نرگس، حق‌گویا، زلفا (۱۳۸۹). سنجش میزان و عوامل مؤثر بر شادی دانشجویان پردیس قم دانشگاه تهران، فصلنامه روان‌شناسی و دین، ۳ (۴) (پیاپی ۱۲): ۸۹-۱۰۹.
- کاظم پور، مریم (۱۳۹۱). بررسی رابطه بین یادگیری سازمانی با گرایش به نوآوری سازمانی در شرکت سهامی بیمه آسیا. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران.
- لنگ، جان (۱۳۸۳). آفرینش نظریه معماری: نقش علوم رفتاری در طراحی محیط، ترجمه‌ی علیرضا عینی فر، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- لنگستر، جان (۱۳۷۷). هنر در مدرسه، ترجمه محمد سیدعباس زاده، تهران: انتشارات مدرسه.

- مرتضوی، سعیده (۱۳۸۸). ارگونومی و پیشگیری از معلولیت در دانش آموزان، فصلنامه تعلیم و تربیت استثنایی، ۹۸ و ۹۹: ۵۳-۶۵.
- مظلومی قاضی محله، باقر (۱۳۸۱). عوامل مؤثر بر پرسشگری دانش آموزان در درس تعلیمات اجتماعی سال دوم راهنمایی. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی.
- معیاری، اعظم؛ صبوری کاشانی، احمد؛ قریب، میترا؛ بیگلرخانی، مهدی (۱۳۸۸). مقایسه سبکهای یادگیری دانشجویان سال اول و سال پنجم رشته پزشکی و ارتباط آن با پیشرفت تحصیلی. گامهای توسعه در آموزش پزشکی. مجله مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی، ۶ (۲): ۱۱۰-۱۱۸.
- معین پور، حمیده، نصر اصفهانی، احمد رضا، ساعدی، عاطفه (۱۳۸۳). تاثیر عوامل فیزیکی کلاس بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان، فصلنامه پژوهشهای تربیتی و روانشناختی، ۴: ۵۴-۶۸.
- مهرمحمدی، محمود (۱۳۸۷). بازاندیشی فرآیند یاددهی - یادگیری. چاپ دوم. تهران: انتشارات مدرسه. ۱۸۶ صفحه.
- میرشاه جعفری، ابراهیم؛ عابدی، محمدرضا و دریکوندی، هدایت الله. (۱۳۸۱). شادمانی و عوامل مؤثر بر آن، فصلنامه تازههای علوم شناختی، ۴ (۳): ۵۱ - ۵۸.
- نورزاده، طیب (۱۳۸۸). «شاداب سازی و عوامل مؤثر بر آن»، فصلنامه مدارس کارآمد، ۶: ۳۸-۴۰.
- یزدانی، فضالاه. (۱۳۸۲). بررسی رابطه بین نگرش دینی، سبکهای مقابله‌ای و شادکامی در دانش-آموزان دختر و پسر دبیرستانهای اصفهان در سال تحصیلی ۸۲ - ۸۱. مجله علوم انسانی، ۱۲ (۴۹): ۶۵-۸۴.
- Anderson, John.R. (۲۰۰۵) **Learning and Memory (An integrated approach)** Carnegie Mellon University
- Diener, E (۲۰۰۵), frequently asked questions about subjective wellbeing (Happiness and life satisfaction), **a primer for reporters and new comers**, ۲۰ (۸): ۴۴۱-۴۵۳.
- Hoy, W.K.. , Miskel, C, G. (۲۰۰۵). **Educational admiration (Theory, research and practice)**, New York, Randomhous.
- Mahon, N. E. Yarcheski .A. and Yarcheski .T. J. (۲۰۱۰). Happiness as Related To Gender and Health in Early Adolescents. **Clin Nurs Res.** ۱۴ (۲): ۱۷۵-۱۹۰.
- Meyers, D. (۲۰۱۱). The friends, funds, and faith of happy people. **American psychology**, ۵۵ (۱), ۵۶- ۶۷.

بررسی رابطه بین محیط فیزیکی با میزان یادگیری... □ ۵۳

- Schwartz, N., Strack, F., (۱۹۹۶). "Evaluating one's Life: Judgment Model of Subjective Well – Being", **Subjective Well – Being: an Interdisciplinary Approach**, p ۲۷- ۴۷
- Vining, D. (۲۰۰۶). **The Effect of School Interior Environment on Student's Attitudes toward School: Suggestions for Philadelphia Public Schools.** University of Pennsylvania.
- Wolk ,S. (۲۰۰۸). Joy in School. **The Positive Class room.** ۶۶ (۱): ۸-۱۵.

۵۴ □ فصلنامه علمی - پژوهشی تحقیقات مدیریت آموزشی سال ششم، شماره سوم، بهار ۱۳۹۴

اثر میانجی فرهنگ سازمانی بر رابطه بین ساختار سازمانی و خلاقیت کارکنان صنایع فلزی شهر صنعتی کاوه سید یوسف صالحی^۱

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی تأثیر ساختار سازمانی بر خلاقیت کارکنان با توجه به نقش میانجی فرهنگ سازمانی در سال ۱۳۹۱ در صنایع فلزی شهر صنعتی کاوه انجام گرفت. جامعه آماری تحقیق شامل ۴۷۰۰ نفر از کارکنان شاغل در صنایع فلزی شهر صنعتی کاوه بود که از این میان با استفاده از فرمول کوکران و روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای نسبی ۳۵۵ نفر بعنوان حجم نمونه در نظر گرفته شد. روش جمع‌آوری داده‌ها بر اساس پرسشنامه انجام گرفت. ویژگی‌های فنی پرسشنامه شامل پایایی و روایی با استفاده از معیارهای مختلف بررسی شد؛ بطور نمونه روش آلفای کرونباخ بعنوان یکی از روش‌های ارزیابی پایایی برای این پژوهش استفاده شد که ضریب پایایی در مورد پرسشنامه‌های استاندارد فرهنگ سازمانی دنیسون ۰/۸۰، خلاقیت تورنس ۰/۸۴ و ساختار سازمانی رابینز ۰/۷۸ بدست آمد و همینطور از روایی محتوا و روایی سازه نیز بمنظور آزمون روایی پرسشنامه استفاده شد. تجزیه و تحلیل اطلاعات بدست آمده از اجرای پرسشنامه‌ها از طریق نرم‌افزار SPSS، Smart PLS و LISREL در دو بخش توصیفی (فراوانی، فراوانی درصدی، میانگین، انحراف استاندارد و دامنه تغییرات) و استنباطی (ضریب همبستگی پیرسون، آزمون شاپیرو-ویلکز، تحلیل عاملی اکتشافی، تحلیل عاملی تأییدی، رگرسیون خطی ساده و چندگانه و تکنیک مدل معادلات ساختاری) انجام پذیرفت. نتایج تحقیق نشان داد که ارتباط معناداری میان ساختار سازمانی و ابعاد آن با خلاقیت کارکنان وجود دارد؛ ارتباط معناداری میان ساختار سازمانی و ابعاد آن با فرهنگ سازمانی وجود دارد؛ ارتباط معناداری

۱. گروه حسابداری، دانشکده حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد فراهان، فراهان، ایران